

ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สมหมาย วิไลรัตน์

ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สมหมาย วิไลรัตน์

เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2555 ที่ผ่านมา เราได้สูญเสียปูชนียบุคคลแห่งวงการแพทย์ทางเดินอาหารไทยไปอีกท่านหนึ่ง...

“ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สมหมาย วิไลรัตน์”

ท่านเป็นนายกสมาคมแพทย์ระบบทางเดินอาหารแห่งประเทศไทยลำดับที่ 4 และเป็นนายกฯ 2 สมัย คือ ในระหว่างปี พ.ศ. 2518-2519 และ พ.ศ. 2526-2527 ท่านเป็นผู้บุกเบิกเรื่องการส่องกล้องระบบทางเดินอาหารในประเทศไทย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ณ ที่นี้ กองบรรณาธิการขอรวบรวมประวัติของท่าน และคำไว้อาลัยของ..

ศาสตราจารย์ นายแพทย์พินิจ กุลละวณิชย์ รองศาสตราจารย์นายแพทย์พิศาล ไม้เรียง ศาสตราจารย์คลินิก นายแพทย์อุดม คชินทร รวมทั้งผู้ที่ได้มีโอกาสใกล้ชิดกับท่านอาจารย์สมหมายมาไว้ในจุลสารฉบับนี้ เพื่อเป็นการรำลึกถึงท่านอาจารย์อันเป็นที่เคารพรักรึงของเราทุกคนตลอดไป

ประวัติ ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สมหมาย วิไลรัตน์

ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สมหมาย วิไลรัตน์ เกิดเมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2472 ที่ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นบุตรคนสุดท้อง ของนายเล็ง และนางพุ่ม วิไลรัตน์ มีพี่น้อง 3 คน คือ

1. นางแฉล้ม ถาวร
2. นางลมัย บุญยะรัตน์
3. ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สมหมาย วิไลรัตน์

การศึกษา

- พ.ศ. 2497 แพทยศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (แพทยจุฬา รุ่นที่ 4)
- พ.ศ. 2497-2498 แพทย์ประจำบ้าน และหัวหน้าแพทย์ประจำบ้าน แผนกอายุรกรรม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
- พ.ศ. 2500-2502 ฝึกอบรมโรกระบบทางเดินอาหาร ณ University of Marburg/Lahn และ University of Hamburg, Germany
- พ.ศ. 2502 Diploma in Tropical Medicine and Medical Parasitology, University of Hamburg, Germany
- พ.ศ. 2513 Certificate in Early Gastric Cancer Detection, Tokyo, Japan

การทำงาน

- พ.ศ. 2499 อาจารย์ตรี แผนกอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
- พ.ศ. 2515 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2518 รองศาสตราจารย์ สาขาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2519 ศาสตราจารย์ สาขาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สมหมาย วิไลรัตน์ ได้รับตำแหน่งเป็นหัวหน้าสาขาวิชาโรคทางเดินอาหาร โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 โดยทำงานคนเดียวถึง 7 ปี ต่อมาได้รับทุนโคลัมโบ แพลน ไปดูงานที่ญี่ปุ่น เมื่อกลับมาจากประเทศญี่ปุ่นในปี พ.ศ. 2513 ได้ประสานงานสร้างตึกของสาขาวิชาโรคทางเดินอาหารขึ้นโดยมี คุณประสิทธิ์ และคุณตุ้ พร้อมพันธ์ุ ซึ่งเป็นผู้มีศรัทธาในการสร้างถาวรวัตถุเพื่อเป็นสาธารณกุศล ได้แสดงความจำนงที่จะให้ความช่วยเหลือในการก่อสร้าง โดยให้เรียกตึกของสาขาวิชาโรคทางเดินอาหารนี้ว่า ตึกพร้อมพันธ์ุ หรือตึก 36 ของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ อันเป็นตึกหลังแรกที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์สร้างโดยได้รับทุนจากผู้บริจาคทั้งหมด และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินเปิดตึกเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2514 หลังจากนั้นงานของสาขาวิชาโรคทางเดินอาหารก็ได้เจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ

ในปี พ.ศ. 2521-2525 ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สมหมาย วิไลรัตน์ และสาขาวิชาโรคระบบทางเดินอาหาร โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้เป็นผู้ประสานงานหลักร่วมกับสมาคมแพทย์ระบบทางเดินอาหารแห่งประเทศไทย จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการใช้กล้องในโรคระบบทางเดินอาหาร ที่เรียกว่า Digestive Endoscopy ในประเทศไทยเป็นครั้งแรกและจัดต่อเนื่อง 5 ครั้ง รูปแบบเป็น Live Demonstration โดยเชิญแพทย์จากประเทศญี่ปุ่น ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิกิจ วิจารณ์วัตดี และเพื่อนแพทย์มาเป็นอาจารย์สอน นอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งงานด้าน Therapeutic Endoscopy เป็นที่แรกๆ ของประเทศไทยอีกด้วย

ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สมหมาย วิไลรัตน์ เป็นนายกสมาคม

แพทย์ระบบทางเดินอาหารแห่งประเทศไทย 2 วาระ ระหว่าง พ.ศ. 2518-2519 และ พ.ศ. 2526-2527

ครอบครัว

ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สมหมาย วิไลรัตน์ สมรสกับ รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงอัญชัน อรรถเวที มีบุตรธิดา 3 คน คือ

1. ศาสตราจารย์ นายแพทย์พลรัตน์ วิไลรัตน์ (ต๋วย)
2. นางกิ่งแก้ว (วิไลรัตน์) เทพย์ปฏิพัทธ์ (ตีก) สมรสกับ นายพิพัฒน์ เทพย์ปฏิพัทธ์ (พัฒน์) มีธิดา 1 คน คือ ด.ญ. พิมพ์จิรา เทพย์ปฏิพัทธ์ (เอพริล)
3. รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วัชระ วิไลรัตน์ (ต๋อ) สมรสกับ ทันตแพทย์หญิงกุสลี (ทองปุดสะ) วิไลรัตน์ (นุ่น) มีบุตรธิดา 2 คน คือ ด.ญ. นลินรัตน์ วิไลรัตน์ (มินท์) และ ด.ช. พิชญพัทธ์ วิไลรัตน์ (ม้นด์)

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

พ.ศ. 2530	มหาวชิรมงกุฏ
พ.ศ. 2527	ประถมาภรณ์ช้างเผือก
พ.ศ. 2499	เหรียญรัตนาภรณ์ รัชกาลที่ 9 ชั้นที่ 5
พ.ศ. 2530	เหรียญจักรพรรดิมาลา
พ.ศ. 2514	เหรียญกาชาดสมนาคุณ ชั้นที่ 1

ได้รับพระราชทานเข็มกลัดทองลงยาพระนามาภิไธย สว (สว่างวัฒนา) จาก สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ณ วังสระปทุม เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2499

แต่ก่อนอาจารย์สมหมาย

ผมไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษ ตั้งแต่ พ.ศ. 2497 (ค.ศ. 1954) จนถึง พ.ศ. 2514 (ค.ศ. 1971) จึงกลับมาเข้ารับราชการเป็นอาจารย์หน่วยทางเดินอาหาร ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผมจบแพทย์ (MB.Ch.B) จากมหาวิทยาลัย Leeds ไปเรียนโรคเขตร้อนที่มหาวิทยาลัย Liverpool (ที่ช่วยก่อสร้าง “คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล” ของไทย) และสอบเป็นสมาชิกราชวิทยาลัยอายุรแพทย์ของลอนดอนได้ในปีพ.ศ. 2513 (ค.ศ. 1970) ตั้งแต่ประมาณ ค.ศ. 1968 สามราชวิทยาลัยอายุรแพทย์ของ London, Edinburgh และ Glasgow เอการสอบ MRCP มารวมกันเรียกว่า MRCP (UK) เพราะก่อนหน้านี้มีการสอบ MRCP ของแต่ละราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แยกกัน ของ London ยากและมีค่ามากที่สุด แพทย์มักจะเริ่มสอบที่ Glasgow ก่อน ตามด้วย Edinburgh และลอนดอน ทำให้เสียเวลาและงบประมาณมากมาย พอได้ MRCP (London, UK) แล้วผมไปเป็น Fellow กับ Sir Francis Avery - Jones ปรมาจารย์ทางด้านระบบทางเดินอาหารของอังกฤษ เป็นเวลา 1 ปีก่อนกลับประเทศไทย

ผมกลับมาอยู่ที่จุฬาฯ ตอนนั้นมีอายุเกือบ 29 ปี เริ่มทำงานตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2514 ขณะนั้น ที่หน่วยทางเดินอาหาร (หน่วย GI) มีอาจารย์เพียง 6 ท่าน คือ ท่านอาจารย์สมหมาย เป็นหัวหน้าหน่วย มีพี่สังพันธ์ อิศรเสนา ณ อยุธยา (จุฬาฯ รุ่น 10) พี่สมเกียรติ เศรษฐภักดี (จบจาก Australia และได้ American Board) คุณหม่อำนาจ ศรีรัตนบัลล์ (จุฬาฯ รุ่น 13) และพี่วิรัช บริรักษ์จรรยาวัตร ซึ่งจบที่ ร.พ. Guy's ที่โด่งดังมากของอังกฤษ ซึ่งบรรจุเป็นอาจารย์ก่อนผม แต่ช่วงที่ผมกลับมา ท่านอาจารย์วิรัชได้กลับไปศึกษาต่อที่อังกฤษเพื่อสอบ MRCP

จนถึงบัดนี้ เวลาได้ผ่านไป 41 ปีแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างได้เปลี่ยนไปมาก น่องๆ สมัยนี้คงไม่ทราบถึงประวัติ ความเป็นมาของหน่วยทางเดินอาหารจุฬาฯ ความยากลำบากของท่านอาจารย์สมหมายในการทำงาน เพราะขาดทั้งคน และเครื่องมือ เท่าที่ผมทราบ ท่านเป็นหัวหน้าหน่วยท่านที่ 2 รองจากท่านประวีตร อุซชิน ซึ่งเป็นได้ไม่

นานก็ลาออกไป ท่านอาจารย์สมหมายเป็นหัวหน้าหน่วยตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 และทำงานอยู่คนเดียวถึง 7 ปี จึงเริ่มมีอาจารย์ท่านต่างๆ มาช่วยทำงาน ท่านอาจารย์สมหมายจบ พบ. จุฬาลงกรณ์ เป็นรุ่นที่ 4 ในปี พ.ศ. 2497 ตอนมีอายุได้ 24 ปี ท่านทำหน้าที่เป็นแพทย์ประจำบ้าน และหัวหน้าแพทย์ประจำบ้านในปี พ.ศ. 2497-2498 และได้รับเลือกเป็นอาจารย์ของแผนกอายุรศาสตร์ในปี พ.ศ. 2499 ระหว่างปี พ.ศ. 2500-2502 ท่านได้ไปฝึกอบรมโรคระบบทางเดินอาหาร ณ University of Marburg/Lahn และมหาวิทยาลัย Hamburg เยอรมนี และยังได้เรียน Diploma in Tropical Medicine and Medical Parasitology ที่ Hamburg อีกด้วย ในปี พ.ศ. 2513 ท่านได้ทุน Columbo Plan ไปศึกษาต่อ และได้ Certificate in Early Gastric Cancer Detection ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นที่ที่มีโรคมะเร็งของกระเพาะอาหารมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก โดยเฉพาะโรคมะเร็งที่เป็นในระยะเริ่มแรกซึ่งประเทศอื่นมักไม่ค่อยพบ ท่านได้เป็น ผศ. ในปี 2515 เป็น รศ. ในปี 2518 และ ศ. ในปี 2519 ตามลำดับ ตอนนั้นท่านมีอายุเพียง 47 ปีเท่านั้น

ท่านอาจารย์สมหมายได้รู้จักสนิทสนมกับคุณประสิทธิ์ คุณตุ้ พร้อมพันธ์ุ ซึ่งเป็นคนไข้ของท่าน และทั้งสองท่านได้กรุณาบริจาคเงินสร้างตึก ประสิทธิ์-ตุ้ พร้อมพันธ์ุ หรือตึกพร้อมพันธ์ุ ซึ่งเป็นตึกแรกของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ที่สร้างด้วยแรงศรัทธาของประชาชนทั้งหมด ถือว่าเป็นเกียรติอย่างสูงสุดของท่านอาจารย์สมหมายที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินเปิดตึกเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2514 (ผมกลับเข้าไปเพียง 2 เดือน)

ท่านอาจารย์สมหมายเป็นผู้ที่ขยันเป็นอย่างมาก มีความรับผิดชอบสูง มักจะไม่ค่อยชอบบกรวนใคร ไม่ว่าจะเป็นลูกศิษย์ ท่านจะทำเองทั้งหมด ถ้าใครทำท่าซ้าไม่ยอมทำ อึดอาด ท่านเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญ ชำนาญเรื่องการส่องกล้องมาก ท่านสามารถทำให้ดูเป็นเรื่องง่ายไปหมด ท่านกล้าตัดสินใจ มีความเด็ดขาด ท่านเชี่ยวชาญมากทางด้าน peritoneoscopy ซึ่งสมัยโน้นมีแต่ rigid scope ท่านทำบ่อยมาก peritoneoscopy สามารถช่วยวินิจฉัยโรคต่างๆ ได้ดีมาก (วิธีตรวจอื่นๆ ยังไม่มี แม้แต่ ultrasound, ไม่ต้องพูดถึง CT, MRI มีแต่ clinical, simple lab test และ barium เท่านั้น) โดยเฉพาะวัณโรคในช่องท้อง ซึ่งอาจารย์เป็นผู้จัด tu-

berculous peritonitis classification ด้วย นอกจากนี้ peritoneoscopy ยังสามารถช่วยวินิจฉัยโรคตับแข็งได้เป็นอย่างดี เพราะโรคตับแข็งเป็นโรคทั่วไป ทั้งหมดของเนื้อตับ peritoneoscopy จึงสามารถมองเห็นได้ว่าเป็นโรคตับแข็ง (เพราะจะเห็นบนผิวของตับได้) ส่วนฝีของตับ หรือมะเร็ง อาจสันนิษฐานได้ แต่ยังต้องพึ่ง biopsy หรือการดูหนองอีกครั้ง

ท่านอาจารย์เป็นผู้บุกเบิกการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการใช้กล้องในโรคระบบทางเดินอาหาร โดยในปี พ.ศ. 2521-2525 ได้จัดร่วมกับสมาคมแพทยระบบทางเดินอาหารแห่งประเทศไทย จัดทำหลักสูตรที่เรียกว่า Digestive Endoscopy ขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรก จัดติดต่อกัน 5 ปี แบบ Live Demonstration โดยมีแพทย์จากญี่ปุ่น ท่านอาจารย์ นายแพทย์วิกิจ วิจารณ์วัตต์ ผู้ก่อตั้งและเป็นนายกสมาคมแพทยระบบทางเดินอาหารแห่งประเทศไทยท่านแรกมาช่วยสอน อาจารย์สมหมายได้เป็นนายกสมาคมฯ หรือที่เรียกว่า GAT (Gastroenterological Association of Thailand) ถึง 2 สมัย คือ พ.ศ. 2518-2519 และ พ.ศ. 2526-2527 นอกจากนี้ท่านอาจารย์ยังเป็นผู้ริเริ่มเขียนตำราภาษาไทยของโรคระบบทางเดินอาหาร โดยอาจารย์ของหน่วยฯ มีส่วนร่วมเขียน ซึ่งตีพิมพ์ได้ 2-3 ครั้ง

ผมจำได้ว่าตอนที่กลับมาใหม่ๆ ทั้งๆ ที่เป็นโรงเรียนแพทย์ แต่หน่วย GI ของเราแทบไม่มีอะไรเลย แต่อย่างน้อยก็มีตึกของตัวเอง ซึ่งสมัยนั้นเป็นตึกที่ดูแลผู้ป่วยโรคนี้เท่านั้น มีกล้องอยู่ 1 อัน และมักจะสองเป็นประจำวันพฤหัสบดีเท่านั้น (แต่วันอื่นๆ ก็สองได้ถ้าจำเป็น) ด้วยความขยัน อุทิศสละของท่านอาจารย์ เราก็ได้ค่อยๆ ขยายวันส่องกล้องมากขึ้นจนเป็นทุกๆ วัน ปัจจุบันนี้หน่วยฯ สามารถส่องกล้องได้ในกรณีฉุกเฉินหรือนอกเวลาอีกด้วย เนื่องจากเรามีอาจารย์มากขึ้น เครื่องมือมากขึ้น ทำ ERCP ได้ทุกวัน สมัยก่อนยังไม่มี ERCP แต่ตอนมีใหม่ๆ จะขอทำที่ก็เป็นเรื่องยาก เพราะต้องไปรบกวนแผนกรังสีวิทยา แต่เดี๋ยวนี้ทุกๆ อย่างทำไปอย่างเป็นกิจวัตรประจำวัน

ปัจจุบันนี้ สาขาวิชาระบบทางเดินอาหารของจุฬาฯ ได้มีการพัฒนาไปมาก อาจพูดได้ว่าเป็นหน่วย GI ที่ดีที่สุดในประเทศ หรือดีที่สุดในภูมิภาค เพราะเรามีอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางเรื่องต่างๆ ถึง 4 เรื่องของประเทศหรือระดับนานาชาติ คือ

เรื่องการเปลี่ยนแปลง เรื่องทางการเคลื่อนไหวของลำไส้ (motility) เรื่องการส่องกล้อง
ทั่วๆ ไป รวมทั้ง ERCP และ EUS

แต่เท่าที่เรามีทุกวันนี้ได้ก็เพราะท่านอาจารย์สมหมายเป็นผู้นำ ผู้สร้าง
รากฐานไว้ให้พวกเรา จากการทำที่ไม่มีอะไรเลย จนมีตึกของเราเอง มีเครื่องมือ มี
คณาจารย์ 6 คน (สมัยท่านอาจารย์) ขยัน บุกเบิก ทำทุกๆ อย่างอย่างไม่ทอดย
ผมเองโชคดีมากที่เป็นอาจารย์คนหนึ่งที่เคยได้ร่วมงานกับท่านอาจารย์สมหมาย ได้
เรียนรู้อะไรต่อมิอะไร ด้านความขยัน อดทน ประหยัด ช่วยเหลือตนเอง ได้ความรู้
ทั้งทางด้านระบบทางเดินอาหาร การหาทุน และอื่นๆ อีกมากมายจากท่าน ผมถือว่า
ท่านเป็นผู้ให้กำเนิดสาขาวิชาระบบทางเดินอาหารจุฬาฯ อย่างแท้จริง

ท่านอาจารย์สมหมายมีครอบครัวที่อบอุ่น ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก
กล่าวคือท่านอาจารย์ได้สมรสกับ รศ.พญ.อัญชัน อรรถเวที อาจารย์ของเราที่แผนกห
คอ จมูก และมีลูกๆ 3 คนที่น่ารัก และประสบความสำเร็จอย่างดีทุกๆ คน คือ
ศาสตราจารย์ นายแพทย์พลรัตน์ วิไลรัตน์ ซึ่งเคยอยู่ที่หน่วย GI จุฬาฯ นางกิงแก้ว
(วิไลรัตน์) เทพย์ปฎิพัทธ์ สมรสกับนายพิพัฒน์ และ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์
วัชรวิไลรัตน์ ซึ่งแต่งงานกับทันตแพทย์หญิง กุสลิ (ทองปัสสะ)

ลูกของท่านอาจารย์ที่เป็นแพทย์ทั้งสองคน ผมรู้จักดี เพราะคุณหมอปลรัตน์
เคยมาเรียนที่หน่วย GI จุฬาฯ ต่อมาไปเป็นอาจารย์ที่คณะเวชศาสตร์เขตร้อน
มหาวิทยาลัยมหิดล และประสบความสำเร็จอย่างมากมาได้เป็นศาสตราจารย์และ
ศาสตราจารย์ระดับ 11 อย่างรวดเร็วมาก รวมทั้งเป็นผู้บริหารระดับสูงที่คณะด้วย
ตลอดจนมีผลงานทางวิชาการนานาชาติมากมาย ส่วนคุณหมอวัชรก็เป็นลูกศิษย์
เก่าผมที่จุฬาฯ ปัจจุบันเป็นอาจารย์อยู่ที่ภาควิชา Orthopedics จุฬาฯ

หลังอาจารย์เกษียณอายุราชการ อาจารย์ก็ยังเข้ามาช่วยดูแลผู้ป่วย สอน
จนสูงอายุ อย่างที่ผมเรียนไว้ตั้งแต่ต้น ท่านเป็นผู้ที่ขยันมาก และมักออกกำลังกาย
อย่างสม่ำเสมอ ท่านจึงมีสุขภาพที่ดีกว่าวัย ทราบว่าวันก่อนที่ท่านจะจากไป ท่านยัง
ไปโรงพยาบาลตรวจผู้ป่วยของท่านอยู่ ท่านสบายดี เข้านอนตามปกติ เข้ามาจึง
ทราบว่าท่านได้จากไปแล้ว ซึ่งหลายๆ คนที่ทราบต่างก็อยากที่จะจากไปอย่างท่านกัน
ทุกคน (เมื่อถึงเวลาอันควร) แต่ไม่ดีแน่สำหรับท่านอาจารย์อัญชันและลูกๆ หลานๆ

เพราะไม่มีวีแววของการไม่สบายของท่านอาจารย์

ผมขอกราบอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย
จงดลบันดาลให้ท่านอาจารย์สมหมาย วิไลรัตน์ จงไปสู่สุคติ ในสัปดาห์ถัดด้วย
เทอญ...

ศาสตราจารย์ นายแพทย์พินิจ กุลละวณิชย์

M.B.Ch.B.(Leeds), D.T.M. & H (Liverpool), MRCP(U.K),

FRCP (Edinburgh, Glasgow, London, Thailand), NDC,

FAMM, FACG, FACP (Hon.), FRACP(Hon.), FAMS, FRCPI,

สจว.ฝ่ายอำนวยการ รุ่นที่ 40ม วปรอ.344, ปปร.14, สวปอ. มส.3

ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการแพทย์ไทย

อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาโรคทางเดินอาหาร ภาควิชาอายุรศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อดีต

สมาชิกวุฒิสภา

เลขาธิการแพทยสภา

ประธานราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย

นายกสมาคมแพทย์ระบบทางเดินอาหารแห่งประเทศไทย

รองคณบดีฝ่ายกิจการนิสิต คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภาการแพทย์ไทย

หัวหน้าภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สมหมาย วิไลรัตน์ บิดาของแพทย์ส่องกล้องทางเดินอาหาร โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

โรคของระบบทางเดินอาหารหลายโรคต้องอาศัยการวินิจฉัยด้วยการส่องกล้องเข้าไปดูภายใน เช่น การตรวจกระเพาะอาหาร ลำไส้เล็ก ลำไส้ใหญ่ ทางเดินน้ำดี และโรคของช่องท้อง ต้องยอมรับความสามารถของแพทย์ญี่ปุ่นและเยอรมันที่เป็นผู้ริเริ่มในการคิดค้นเครื่องมือและวิธีการส่องกล้องในระยะเริ่มแรก

อาจารย์แพทย์ที่เป็นผู้ริเริ่มการตรวจทางการส่องกล้องคนหนึ่งของประเทศไทย คือ ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สมหมาย วิไลรัตน์ ท่านเป็นผู้ริเริ่มนำเทคนิคนี้มาใช้ในการวินิจฉัยและรักษาผู้ป่วยในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และได้สอนอาจารย์แพทย์ท่านอื่นๆ ต่อ จนมีวิวัฒนาการทำให้โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เกิดคุณนัยความเป็นเลิศทางการส่องกล้องโรคทางเดินอาหารในปัจจุบันขึ้นได้ นับว่าท่านเป็นบิดาของแพทย์ส่องกล้องทางเดินอาหารของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์โดยแท้

กระผมในฐานะเป็นลูกศิษย์ที่ท่านอาจารย์ได้อบรมสั่งสอนมาตั้งแต่เป็นนักศึกษาแพทย์ และระหว่างการศึกษาแพทย์อายุรศาสตร์ ได้เรียนรู้อะไรและได้เห็นอาจารย์เป็นตัวอย่างในการมุ่งมั่นทำงานที่ยากจนสำเร็จ ตลอดจนการทำวิจัยสร้างองค์ความรู้ในระดับนานาชาติ

กระผมในฐานะของนายกสมาคมแพทย์ระบบทางเดินอาหารแห่งประเทศไทย ขอระลึกและกราบเคารพอาจารย์อีกครั้ง และในฐานะศิษย์เก่าผมขอเป็นตัวแทนของแพทย์ระบบทางเดินอาหารทุกท่านที่ได้รับอานิสงส์ของการพัฒนาแพทย์ในสาขานี้จากท่านอาจารย์ จนถือว่าแพทย์สาขานี้มีความสามารถไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าแพทย์ในประเทศอื่นๆ

ขอให้บุญกุศลที่ท่านอาจารย์ได้กระทำมาตลอดชีพ ร่วมกับอำนาจจิตอธิษฐานของลูกศิษย์รวมทั้งผู้ป่วยของท่านอาจารย์ จงเป็นพลังส่งผลให้ท่านอาจารย์มีความสุขสงบ และเจริญด้วยธรรมในทุกภพทุกชาติเทอญ

รองศาสตราจารย์นายแพทย์พิศาล ไม้เรียง
นายกสมาคมแพทย์ระบบทางเดินอาหารแห่งประเทศไทย

อาจารย์สมหมาย วิไลรัตน์

“หนึ่งในผู้บุกเบิกการส่งกล้องระบบทางเดินอาหารไทย”

ท่านอาจารย์สมหมาย วิไลรัตน์ ถือเป็นปูชนียบุคคลท่านหนึ่งทางด้านระบบทางเดินอาหารของประเทศไทย แม้ผมจะไม่ได้เป็นลูกศิษย์ของท่านอาจารย์โดยตรง แต่ได้เป็นลูกศิษย์ของท่านในวิชาชีพด้านระบบทางเดินอาหาร ซึ่งท่านอาจารย์สมหมายถือเป็นอาจารย์ต้นแบบด้านทางเดินอาหารท่านหนึ่งของประเทศเรา ท่านเป็นผู้ที่สนใจด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ และใฝ่ศึกษาหาความรู้มาพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ท่านอาจารย์สมหมายถือได้ว่าเป็นผู้บุกเบิกเรื่องการส่งกล้องระบบทางเดินอาหารของประเทศไทยยุคต้นๆ คู่มากับท่านอาจารย์วีจิกร วีรานวุดดี ท่านอาจารย์มีผลงานและประสบการณ์อย่างมากในเรื่องการส่งกล้องระบบทางเดินอาหารจนได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งในภูมิภาคนี้และได้รับเลือกให้เป็นกรรมการบริหารของสมาคมแพทย์ส่งกล้องระบบทางเดินอาหารภาคพื้นเอเชียแปซิฟิกยาวนานกว่า 20 ปี

ท่านอาจารย์สมหมายมีบุคลิกเป็นนักวิชาการ นักคิด และเป็นผู้ที่มีความเป็นครูสูง ชอบสอนและอธิบายให้เข้าใจง่าย ในการประชุมวิชาการต่างๆ ท่านอาจารย์ชอบแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และมีบรรยากาศทางวิชาการ รวมทั้งถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ ให้แพทย์รุ่นน้องได้อย่างดี

ท่านอาจารย์สมหมายเป็นแพทย์ที่มีความเมตตา กรุณา และใส่ใจคนไข้ของท่านทุกคน トラバจนเกษียณอายุ ท่านก็ยังคงทำงานเพื่อช่วยเหลือรักษาผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วย จากคำบอกเล่าของคนในครอบครัวของท่าน พบว่าก่อนท่านเสียชีวิต ท่านยังออกตรวจคนไข้อยู่เลย อาจกล่าวได้ว่าท่านได้ทำหน้าที่ของท่านในฐานะที่เป็นหมอจนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

เมื่อทราบข่าวการเสียชีวิตของท่าน ผมจึงรู้สึกตกใจ เสียใจ และเสียใจ เนื่องจากวงการการแพทย์ทางเดินอาหารของเราได้เสียบุคลากรอันมีค่ายิ่งไปอีกหนึ่งคนแล้ว ทั้งนี้ผมขอแสดงความเสียใจต่อความสูญเสียของครอบครัวของท่านอาจารย์ และขอให้คุณงามความดีที่ท่านได้สั่งสมมา จงคลบบันดาลให้ดวงวิญญาณของท่านจงพบแต่ความสงบสุขในสัมปรายภพด้วยเทอญ

ศาสตราจารย์คลินิก นายแพทย์อุดม คชินทร

คณบดี คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

และอดีตนายกสมาคมแพทย์ระบบทางเดินอาหารแห่งประเทศไทย

อาศัยคุณหมอกที่รักและนับถือ

เมื่อปี พ.ศ. 2495 ดิฉันและคุณเกียรติไกร ได้เริ่มต้นชีวิตครอบครัวที่ถนน
กรุงเกษม มีลูกทั้งหมด 7 คน ได้รู้จักกับครอบครัวคุณหมอสหมายและคุณหมอ
อัญชันซึ่งเปิดคลินิกใกล้กับบ้านที่อาศัยอยู่

ครั้งแรกที่เดินเข้าไปในคลินิกพบคุณหมออัญชันกำลังดูแลเรื่องความสะอาด
คุณหมอเล่าให้ฟังว่าคุณหมอผู้ชายซึ่งไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ กำลังจะเดินทาง
กลับมาเมืองไทย และเป็นครั้งแรกที่ครอบครัวเราได้รู้จักกับคุณหมอสหมาย

ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลากว่า 60 ปี คุณหมอทั้งสองก็เป็น
ที่พึ่งพาที่ปรึกษาของครอบครัวของเรา ทั้งในยามที่เราเจ็บป่วยและไม่สบายใจ ลูกๆ
หลานๆ ของครอบครัวเราทุกคนได้รับความเมตตาจากคุณหมอมาตลอด คุณ
หมอจำชื่อภาษาจีนของลูกๆ ทุกคนได้ ทั้งๆ ที่คุณหมอไม่ได้เรียนภาษาจีนมาเลย

ตอนที่ลูกชายคนที่สองจะสอบเข้ามหาวิทยาลัย ดิฉันและสามีอยากให้เรา
เรียนจบมาช่วยดูแลการค้าของที่บ้าน แต่ลูกชายอยากจะเป็นแพทย์ ดิฉันและสามี
ได้รับคำแนะนำอย่างดีจากคุณหมอทั้งสอง จึงได้อนุญาตให้ลูกสอบเข้าเรียนแพทย์

เมื่อลูกชายสอบเข้าแพทย์จุฬาฯ ได้ ในวันมอบตัวเข้าเรียนต้องเตรียมเงิน
จำนวนมากเพื่อเซ็นสัญญาค้ำประกัน ดิฉันได้รับความเมตตาจากคุณหมอสหมาย
อีกครั้งหนึ่งในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ราชการเซ็นค้ำประกันให้ลูกชายเข้าเรียนแพทย์
โดยไม่ต้องวางเงินค้ำประกันใดเลย

วันหนึ่งลูกชายที่กำลังเรียนแพทย์ปี 4 ได้นำหนังสือเล่มหนึ่งมาให้ดูและ
บอกว่าเป็นหนังสือที่คุณหมอสหมายมอบไว้ให้อ่าน ชื่อหนังสือคือ วิชาการระบบทาง
เดินอาหาร ซึ่ง ศจ.น.พ. สหมาย วิไลรัตน์ เป็นผู้รวบรวมและจัดพิมพ์ ด้านใน
หนังสือเขียนด้วยลายมือว่า

ให้สมเกียรติ ไว้สำหรับศึกษา

สหมาย วิไลรัตน์

9 มิ.ย. 2523

ปัจจุบัน ลูกชายก็ได้เจริญรอยตามแบบอย่างที่ตั้งงามของคุณหมอสหมาย

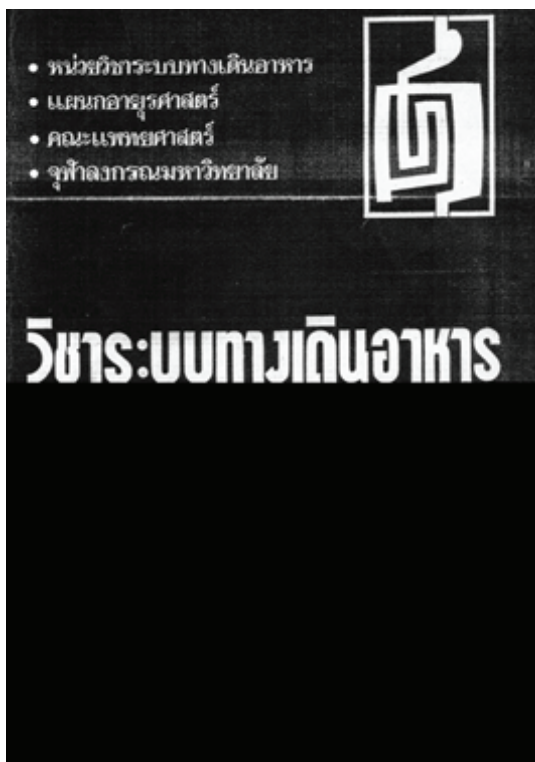

เป็นอาจารย์สาขาวิชาโรคหัวใจและหลอดเลือด ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครั้งสุดท้ายที่ได้พบคุณหมอมที่คลินิก ท่านยังได้ทักทายไต่ถามทุกข์สุขตามปกติ เพียงแค่ชั่วข้ามคืนก็ทราบข่าวการจากไปอย่างกะทันหันของคุณหมอสวมหมาย

ดิฉัน คุณเกียรติไกร และลูกๆ ขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งต่อการจากไปของคุณหมอสวมหมายขอกราบอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวงได้โปรดประทานพรนำดวงวิญญาณของคุณหมอสวมหมายไปสู่สุคติ ได้สถิตอยู่สวรรค์และมีความสุขในสัมปรายภพเทอญ

เกียรติไกร - บุญยณี แสงวัฒนาโรจน์ และครอบครัว

อาลัยคุณหมอสมหมาย วิไลรัตน์

ด้วยความอาลัยรักอย่างสุดซึ้งกับการจากไปของคุณหมอ เหลือไว้แต่ความ
ดีต่างๆ ให้ระลึกถึง และเป็นตัวอย่างที่น่าจดจำตลอดกาล

ตั้งแต่รู้จักกัน คุณหมอเป็นคนขยันและมีความสามารถมากในการรักษา
และคุณหมอเป็นคนที่มีความมีโนธรรมสูงส่ง และเมตตาธรรมมาก เสียสละความสุขส่วนตัว
โดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยของตัวเอง ทำการรักษาคนไข้จบจน
วาระสุดท้ายของชีวิต และดิฉันก็เป็นคนไข้คนหนึ่งในวันสุดท้ายของการรักษาจาก
คุณหมอ

และในหลายครั้งหลายหนที่ดิฉันและครอบครัวเจ็บป่วยอย่างรุนแรง คุณ
หมอก็รีบรักษาให้ด้วยความห่วงใยจนหายดี หรือมีขณะนั้นคุณหมอก็จะแนะนำหมอ
เฉพาะทางให้ และยังคงคอยห่วงใยถามถึงตลอดเวลาจนหายดี

มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ดิฉันปวดท้องด้านซ้ายคุณหมอได้ตรวจให้ แล้วบอกว่า
ดิฉันเป็นเนื้องอกให้ไปส่องกล้องที่โรงพยาบาลด่วน และคุณหมอได้ทำการส่อง
กล้องด้วยตัวเอง หลังจากคุณหมอส่องกล้องแล้ว ก็แจ้งให้ทราบว่าเป็นเนื้องอก
แต่ไม่ใช่เนื้อร้าย ไม่ต้องเป็นห่วงแต่ต้องตัดทิ้ง” และคุณหมอก็รีบดำเนินการรักษาให้
โดยด่วน ก่อนเข้าห้องผ่าตัด คุณหมอบอกว่าขอเวลาทำการผ่าตัด 30 นาที และคุณ
หมอก็พูดว่า “เดี๋ยวนี้หมอทำอะไรก็ช้าลง” พอดิฉันเข้าห้องผ่าตัด สามีมของดิฉันก็
ทำการจับเวลาดู ซึ่งคุณหมอใช้เวลาผ่าตัดเสร็จก่อน 30 นาทีนิดหน่อย ดิฉันก็ถูก
เข็นออกมาจากห้องผ่าตัด และคุณหมอก็สั่งให้กลับบ้านไปพักผ่อนและรับยากลับไป
ทานที่บ้าน สามีดิฉันก็ท้วงคุณหมอบอกว่า “ไม่ให้พักที่โรงพยาบาลหรือ” คุณหมอก็บอก
ว่า “ไม่ต้อง คุณหมอชี้แจงไปตรวจ” แต่ความจริงดิฉันเข้าใจคุณหมอดี คุณหมอไม่
ต้องการให้คนไข้เสียค่าใช้จ่ายมาก และให้คนไข้ได้กลับบ้านได้พักผ่อนจริงๆ ความ
จริงแล้ว คุณหมอไม่ได้ชี้แจงตามที่คุณหมอบอก และคุณหมอก็นัดให้ไปอยู่ที่คลินิก
ของคุณหมอในภายหลัง โดยคุณหมอไม่เก็บค่าตรวจ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว คุณ
หมอน่าจะต้องเก็บค่าตรวจ เพราะเป็นค่าวิชาชีพของคุณหมอ ที่ได้ลงทุนลงแรงไป
มากด้วยความเหนื่อยยากซึ่งเพราะคุณหมอไม่ต้องการให้คนไข้เสียเงินโดยที่ไม่ได้รับยา

หลายๆ ครั้งที่คุณหมอบำทำเช่นนี้เป็นประจำ ดิฉันรู้สึกประทับใจในน้ำใจของคุณหมอบ
สมหมาย วิไลรัตน์ เป็นอย่างมาก

คุณหมอบเป็นผู้มีพระคุณมาก เป็นที่พึ่งของดิฉันและสมาชิกในครอบครัว
ทุกคนเป็นเวลาถึง 39 ปี นอกจากเป็นที่พึ่งทางกายแล้ว ยังเป็นที่พึ่งทางใจมาตลอด
อีกด้วย คุณหมอบได้ให้ความรู้ต่างๆ มากมาย ล้วนแต่มีประโยชน์ทั้งสิ้น ซึ่งดิฉันจะ
จดจำนำมาปฏิบัติไปตลอด และขอขอบพระคุณอย่างสูง

การจากไปของคุณหมอบครั้งนี้ ทำให้ดิฉันรู้สึกเศร้าสลดใจเป็นอย่างมาก ที่
ขาดที่พึ่งสำคัญของชีวิตไป ขอบุญกุศลที่คุณหมอบได้สร้างมาตลอดชีวิต จงดล
บันดาลให้ครอบครัวคุณหมอบมีความสุขสมปรารถนาทุกประการเทอญ

ด้วยความเคารพรักและอาลัย

วนิดา สุวรรณดิถี และครอบครัว